

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ

**Максимець Світлана Миколаївна,
кандидат психологічних наук, доцент
Житомирський державний університет
імені Івана Франка**

Сучасне українське суспільство наразі переживає значні політичні, соціально-економічні, соціокультурні трансформаційні зміни. Створення нових економічних умов для життя, формування принципово нових соціальних відносин, нестабільність, ускладнення економічного стану в країні та світі, загострення економічної кризи, викликаной військовим станом, спричинило зміну життєдіяльності людини, ставлення до себе та суб'єктивне сприйняття дійсності. Це визначає пріоритетність і актуальність розширення досліджень економічної свідомості різних груп населення і, зокрема, студентської молоді як майбутніх фахівців.

Економічна свідомість – це одна з центральних категорій сучасної економічної психології; це усвідомлення себе в економічній системі як самостійного суб'єкта, цілісна оцінка своєї ролі, цілей, інтересів, мотивів своєї економічної поведінки. Головним механізмом функціонування економічної свідомості є активне відображення навколишньої дійсності [1].

При розгляді під час емпіричного дослідження уявлень студента про себе як економічного суб'єкта було встановлено, що в процесі навчання у вищому навчальному закладі та отриманні можливості здійснювати паралельну професійну діяльність, відбувається ріст самостійності молодих людей, розширення їх економічних потреб, задоволення яких потребує більш високих затрат. Студенти заочної форми навчання відчують себе більш конкурентоспроможними на ринку праці, що суттєво впливає на підвищення економічної самооцінки.

За методикою сценаріїв економічної поведінки (Н. М. Лебедевої, А. Н. Татарко) було з'ясовано, що серед представників студентської молоді, незалежно від форми навчання, переважають установки на економічну самостійність та активність. Студенти денного відділення менше проявляють інтерес до економічних питань ніж заочники, але закон ставлять вище ніж прибуток. Заочники ж готові діяти, орієнтуючись на довготривалі економічні відносини. Афективний та поведінковий компоненти різних установок в більшості випадків респондентами обох груп оцінювались майже однаково, що свідчить про те, що економічна та моральна оцінка особистістю економічних реалій в цілому не суперечить конкретним діям в різних економічних ситуаціях.

За суб'єктивним економічним статусом досліджувані відносять себе до середньо забезпечених та забезпечених на рівні нижче середнього. При цьому

студенти денного відділення оцінюють рівень свого матеріального добробуту вище ніж студенти заочного. Такі оцінки можуть бути пояснені тим, що денники свій матеріальний статок ще ідентифікують з матеріальним статком батьків, які намагаються задовільнити потреби дитини. Студенти-денники, які мають професійний досвід оцінюють рівень забезпеченості більш адекватно та реалістично. Переважна більшість студентів, незалежно від форми навчання, зорієнтовано на підвищення доходів, що свідчить про високий рівень економічної активності сучасної молоді, хоча на даний момент часу ідентифікує себе з середнім (або нижче середнього) прошарком населення.

Гроші сприймаються студентами, перш за все як засіб задоволення потреб, як ресурс, що дає нові можливості для розвитку, гроші відіграють важливу, але не головну соціальну та економічну роль. Поняття «багатство» у студентів денного відділення, на відміну від заочного, не асоціюється з наявністю цінних паперів, валютних заощаджень чи рахунків в іноземних банках, що можна пояснити обмеженістю економічних знань та не достатньою сформованістю економічного мислення на етапі навчання у ВНЗ.

4. Аналізуючи установки респондентів по відношенню до фінансового планування, контролю, заощаджень, підприємливості, інвестивання, ризику, інтересу до цін і економічних подій, суттєво значимих відмінностей у студентів денної та заочної форм навчання не виявлено не було. При цьому, студенти денного відділення ВНЗ, маючи високий рівень економічної активності, готові працювати, нехтуючи власним здоров'ям та покликанням, намагаючись накопити заощадження. Вірогідно, це відображає економічну свідомість найманого працівника, який змушений адаптуватися до несприятливих економічних умов. Студенти заочної форми навчання також розраховують на себе і готові працювати, але зароблені кошти бажають не просто заощаджувати, а вкладати в бізнес, навіть в ризикований. Загалом всі студенти налаштовані на майбутнє матеріальне благополуччя досить оптимістично.

Військовий стан вплинув на рівень доходів наших досліджуваних, проте, практично всі вони мають дохід, який дозволяє при незначній економії на розвагах, подорожах та купівлі додаткового одягу чи взуття, почувати себе фінансово відносно стабільно, не залізаючи в банківські кредити; плануючи свої покупки, не витрачаючи кошти на зайві дрібнички, навіть можна заощаджувати і при відновленні стабільної роботи після закінчення військового стану, мати можливість здійснювати регулярні заощадження на майбутнє. Значна частина студентів наразі виділяє частину заощаджень на допомогу ЗСУ.

Загалом суттєвих відмінностей в економічній свідомості студентів денної та заочної форм навчання виявлено не було. Єдиною відмінністю є низька економічна обізнаність та несформованість економічного мислення студентів денної форми навчання, що є приводом для розроблення заходів по розвитку фінансової грамотності підчас навчання у вищому навчальному закладі.

Вивчення економічної свідомості студентської молоді в процесі навчання в вищому навчальному закладі повинно стати предметом уваги психологів, педагогів, економістів, адже системне уявлення щодо динаміки економічної свідомості студентів дозволить вирішувати питання оптимізації професійної

соціалізації студентів через створення освітніх програм, що у найбільшій мірі відповідатимуть потребам ринку з урахуванням запитів населення.

Література:

1. Комаровська В. Л. Особливості економічної свідомості студентів вищих навчальних закладів: автореф. дис. канд. психол. наук / В.Л. Комаровська; Інститут психології імені Г.С. Костюка АПН України - К., 2006. - 20 с.